

Çocuklar in stismar Bilgi le?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Çocuklar in stismar Bilgi le?i*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=18887>

Özet

Çocuklar İçin İstismar Bilgi Ölçeği (ÇİİBÖ), çocukların istismar türleri ve korunma yöntemleri hakkındaki farkındalık düzeylerini ve bilgi birikimlerini ölçmek amacıyla Türkçeye uyarlanmış (adaptasyon) bir araçtır. Esma Sakınmaz tarafından 2019 yılında yürütülen yüksek lisans tezi kapsamında geliştirilen bu ölçek, çocukların güvenli ve **güvenli olmayan dokunma** arasındaki ayrımı yapabilme yeteneklerini değerlendirmek için tasarlanmıştır. Ölçek toplam 33 maddeden ve iki temel faktörden oluşmaktadır.

Uyarlama çalışması sırasında ölçeğin **geçerlik** ve güvenirlik analizleri titizlikle yapılmış; kapsam geçerliği uzman görüşleri ile sağlanmış, güvenirlik ise KR 20 iç tutarlılık katsayısı ve Rasch madde analizi gibi gelişmiş istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiştir. ÇİİBÖ, 5'li Likert tipi derecelendirme formatını kullanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

İstismar Bilgisi, Çocuk İstismarı, Uygunsuz Dokunma, **Ölçek Uyarlama**, Geçerlik, Güvenirlik, Rasch Analizi.

Yazarlar

Esma Sakınmaz

Amaç

Çocuklar İçin İstismar Bilgi Ölçeği'nin geliştirilme ve uyarlama amacı, çocukların cinsel ve fiziksel istismar risklerini tanıma, bu tür durumlarda nasıl tepki vereceklerini bilme ve uygun yardım kaynaklarına başvurma konularındaki bilgi seviyelerini objektif olarak belirlemektir. Bu araç, önleyici sağlık eğitimlerinin etkinliğini değerlendirmede ve çocukların istismara karşı savunmasızlıklarını azaltacak programların oluşturulmasında temel bir değerlendirme aracı olarak kullanılmayı hedeflemektedir.

Ölçek, çocukların güvenli sosyal etkileşimler ile tehlikeli durumları ayırt etme becerilerini ölçerek, çocuk sağlığı ve ruh sağlığı profesyonellerine klinik ve akademik araştırmalarda kullanabilecekleri standardize edilmiş bir ölçüm imkanı sunmaktadır.

Yapı

Ölçek, çocukların **istismar önleme** bilgisi yapısını ölçmektedir. Bu yapı, bilişsel düzeyde risk algısı ve güvenli davranış bilgisini kapsar ve iki temel alt boyutta incelenmiştir:

Uygun Olmayan Dokunma: Bu faktör, çocukların gizlilik, yabancılarla etkileşim ve kişisel sınırların ihlali gibi potansiyel tehlike içeren durumları tanıma ve bu durumlarda nasıl davranmalar gerektiği bilgisini değerlendirir.

Uygun Dokunma: Bu faktör, çocukların güvenilir yetkinleri tanıma, yardım istemenin önemi ve sağlıklı sosyal etkileşimlerdeki normal ve kabul edilebilir dokunma biçimleri hakkındaki bilgilerini ölçer.

Ölçek, toplam 33 madde ile bu iki ayrık ancak ilişkili yapıyı kapsamlı bir şekilde incelemektedir.

Geçerlik

Ölçeğin **kapsam geçerliliği**, maddelerin ölçmek istenen yapıyı ne derece temsil ettiğini belirlemek amacıyla uzman görüşüne dayalı yöntemlerle sağlanmıştır. Kapsam geçerliliği çalışması için farklı disiplinlerden toplam 10 uzmandan görüş alınmıştır. Bu uzman heyeti, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşiresi, Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Halk Sağlığı Hemşiresi ve Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşiresi alanlarından akademisyen ve uzman doktorlardan oluşmuştur.

Uzmanlar, ölçek maddelerini 1 (çok düşüklik gerekiyor) ile 4 (çok uygun) arasında değişen dörtlü bir derecelendirme sistemi kullanarak puanlamışlardır. Uzmanlardan gelen öneriler ve geri bildirimler doğrultusunda gerekli dilsel ve içeriksel düzenlemeler yapılarak ölçeğin Türkiye popülasyonu için uygunluğu sağlanmıştır. Geçerlik analizleri, ÇBBÖ'nün çocuk istismarı bilgisini geçerli bir şekilde ölçtüğünü göstermeyi amaçlanmıştır.

Güvenirlilik

Çocuklar İçin İstismar Bilgi Ölçeği'nin güvenilirliği, ölçeğin iç tutarlılığı ve kararlılığına değerlendirilmek üzere çeşitli istatistiksel yöntemler kullanılarak incelenmiştir. Güvenirlilik analizleri şunları kapsamaktadır:

Tanımlayıcı İstatistikler: Ölçek ve alt boyutların ortalama, standart sapma, ortanca, minimum ve maksimum değerleri hesaplanmıştır.

KR 20 İç Tutarlılık Güvenirlilik Katsayısı: Özellikle bilgi ölçeklerinde sıkça kullanılan Kuder-Richardson Formülü 20 (KR 20) katsayısı hesaplanmıştır. Bu katsayı, maddelerin homojenliğini ve iç tutarlılığına değerlendirmede temel bir ölçüttür.

Rasch Madde Analizi: Ölçek maddelerinin psikometrik özelliklerini, zorluk düzeylerini ve ölçümün tek boyutluluğunu incelemek amacıyla Rasch madde analizi gerçekleştirilmiştir. Rasch modeli, maddelerin popülasyon düzeyinde nasıl işlediği hakkında detaylı bilgi sunmuştur.

Faktör Analizi

Çocuklar İçin İstismar Bilgi Ölçeği, yapılan analizler sonucunda iki ana faktörlü bir yapı sergilemiştir. Ölçek, toplam 33 maddeden oluşmaktadır ve bu maddeler iki alt boyuta ayrılmıştır:

Uygun Olmayan Dokunma (24 Madde): Ölçeğin büyük çoğunluğunu oluşturan bu faktör, çocukların riskli durumları tanıma kapasitesine odaklanmıştır.

Uygun Dokunma (9 Madde): Bu faktör, çocukların güvenli ve destekleyici etkileşimleri ayart etme bilgisini ölçmektedir.

Bu iki faktörlü yapı, çocukların istismar bilgisini sadece tehlikeleri tanıma (negatif bilgi) değil, aynı zamanda güvenli davranışları ve ilişkileri anlama (pozitif bilgi) yönünden de değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır.

Araç

Test Türü: Uyarlama Ölçeği

Format: Öz Bildirim Ölçeği

Mevcut Diller: Türkçe (Uyarlama dili)

Popülasyon Grubu: Çocuklar

Yaş Grubu: İlkokul çağındaki çocuklar (Uyarlama çalışması'nın başlamasından çıkarılmıştır)

Popülasyon Detayları: Türkiye'deki çocuk popülasyonu üzerinde gerçekleştirilmiş geçerlik ve güvenirlik çalışması bulunmaktadır.

Test Metodolojisi: Ölçek, 5'li Likert tipi derecelendirme sistemi kullanılarak puanlanmaktadır. Cevap seçenekleri şunlardır:

Kesinlikle Katılmıyorum (1)

Katılmıyorum (2)

Kararsızım (3)

Katılıyorum (4)

Kesinlikle Katılıyorum (5)

Anahtar Kelimeler

Çocuk Sağlığı, Ruh Sağlığı, Hemşirelik, KR 20, Rasch Analizi, Akdeniz Üniversitesi, Lisansüstü Tez.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Esmâ Sakınmaz

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilgi mevcut değildir.

Kurum E-posta Adresleri: Bilgi mevcut değildir.

İletişim Adresi: esma.07.66@gmail.com

Özinler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2019 (Uyarılma çalışması'nın tamamlandığı yılı)

Özinler ve Kullanım Ücreti: Ölçeğin kullanımı için sorumlu yazar Esmâ Sakınmaz ile iletişime geçilmesi gerekmektedir. Kullanım ücreti bilgisi mevcut değildir.

Kaynaklar

Sakınmaz, E. (2019). *Çocuklar için istismar Bilgi Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenirliği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Tez kayıtlı Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi üzerinden erişilebilir: tez.yok.gov.tr

Ölçeğin orijinal PDF belgesi aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir: cocuklar-icin-istismar-bilgi-olcegi-toad.pdf

Çocuklar için İstismar Bilgi Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmuştur ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek 33 madde ve 2 faktörden oluşmaktadır

Uygun olmayan dokunma (24m): **Sizler her zaman saklamalısınız**

Uygun dokunma (9m): Eğer bir arkadaşın babası, kaybolan kedisini aramak için senden yardım isterse, hemen onunla gidip, ona yardım etmelisin.